

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
OŚRODEK INFORMACJI 693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23 00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET <http://www.cbos.pl> E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/175/2006

PRACA POLAKÓW W KRAJACH UNII EUROPEJSKIEJ

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, LISTOPAD 2006

PRZEDRUK I ROZPOWSZECHNIANIE MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- ❖ W ciągu ostatnich kilkunastu miesięcy wyraźnie nasiliły się wyjazdy Polaków do pracy w krajach Wspólnoty. Od marca 2005 roku do października 2006 roku dwukrotnie zwiększył się odsetek badanych mających w swojej najbliższej rodzinie osobę, która po 1 maja 2004 roku wyjechała do pracy w którymś z krajów Unii Europejskiej (z 15% do 31%).
- ❖ W ciągu ostatniego półtora roku wyraźnie wzrosła atrakcyjność Wielkiej Brytanii, która jest obecnie najczęstszym kierunkiem migracji zarobkowych Polaków. Niemal połowa badanych deklarujących, że ktoś z ich najbliższej rodziny wyjechał do pracy w którymś z państw członkowskich UE (45%), wymienia ten kraj jako miejsce ich pobytu. Co piąta osoba, która wyjechała za granicę w poszukiwaniu pracy (21%), wybrała Niemcy.
- ❖ Odsetek deklarujących zainteresowanie zatrudnieniem w UE jest obecnie nieco mniejszy niż półtora roku temu. Starania o pracę w krajach UE zapowiada 11% badanych, a dalsze 6% oczekuje ewentualnie propozycji pracy.
- ❖ Rosną wymagania Polaków zainteresowanych zatrudnieniem w innych krajach Unii Europejskiej – ponad połowa z nich oczekuje płacy powyżej 5000 zł (51%) i bierze pod uwagę wyłącznie podjęcie legalnej pracy (58%).

Dostęp Polaków do rynków pracy innych krajów Unii Europejskiej jest coraz większy. Po Wielkiej Brytanii, Irlandii czy Szwecji, gdzie obywatele nowych państw unijnych mogą pracować bez konieczności uzyskiwania zezwolenia już od momentu akcesji, swoje rynki pracy otworzyły kolejne państwa. Od 1 maja 2006 roku Polacy mogą bez ograniczeń pracować w Finlandii, Grecji, Hiszpanii i Portugalii, a od sierpnia także we Włoszech.

Nie ma precyzyjnych danych, które pokazywałyby, ilu Polaków wyjechało po 1 maja 2004 roku do pracy w Unii Europejskiej. Z różnych szacunków wynika, że ich liczba waha się od kilkuset tysięcy do kilku milionów osób. Według szacunków European Citizen Action Service, opublikowanych w sierpniu tego roku, z Polski wyjechało w celach zarobkowych około 1 220 000 obywateli¹.

W związku z coraz większą skalą migracji zarobkowej do krajów UE po raz kolejny zapytaliśmy naszych respondentów o ich doświadczenia i plany dotyczące pracy za granicą².

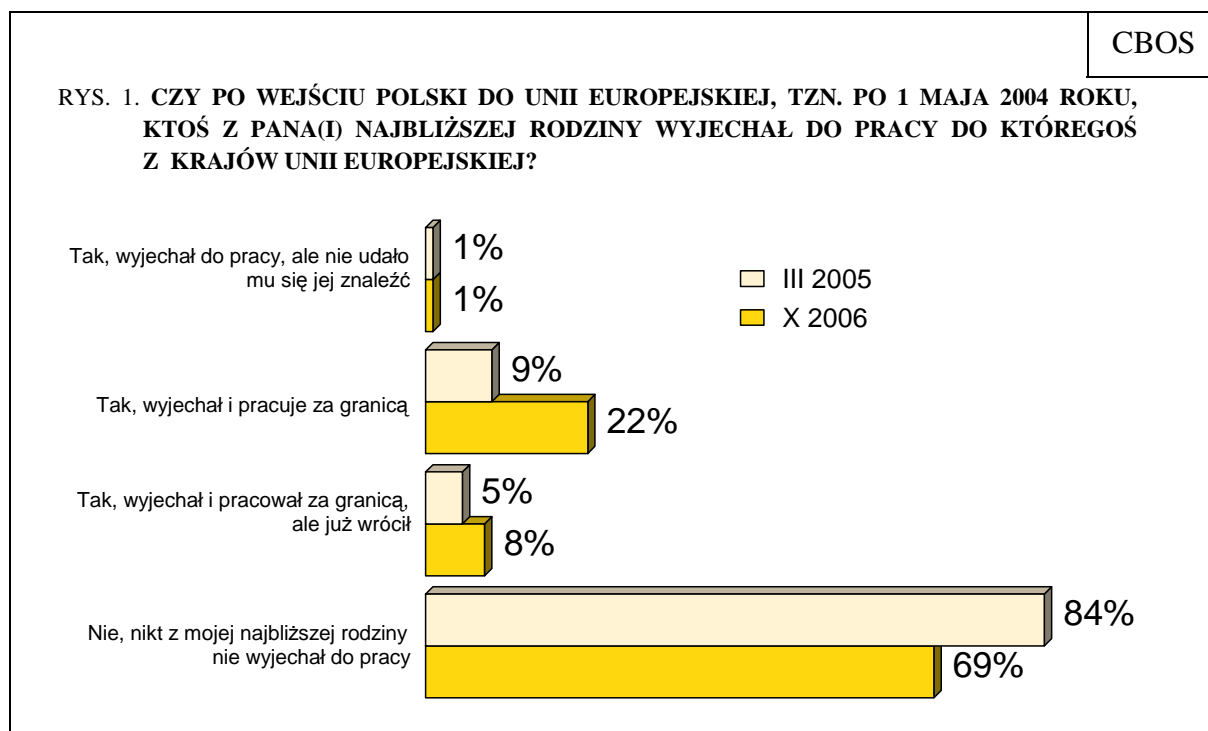
PRACA W UE – DOŚWIADCZENIA RODZIN

W ciągu ostatniego półtora roku (od marca 2005 roku do października 2006 roku) dwukrotnie zwiększył się odsetek badanych mających w gronie najbliższych osobę, która po 1 maja 2004 roku wyjechała do pracy w którymś z krajów Unii Europejskiej. Jak wynika z deklaracji ich krewnych, większość z tych, którzy wyjechali po przystąpieniu Polski do Wspólnoty, nadal pracuje za granicą.

¹ Por. ECAS Report on Free Movement of Workers – Who's Still Afraid of EU Enlargement?, dostępny na www.ecas.org

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (197) zrealizowano w dniach 6–9 października 2006 roku na liczącej 999 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Po dwóch i pół roku członkostwa Polski w Unii Europejskiej niemal co trzeci ankietowany (31%) deklaruje, że ma w swojej najbliższej rodzinie przynajmniej jedną osobę, która po 1 maja 2004 roku wyjechała w celach zarobkowych do któregoś z krajów Unii Europejskiej: 22% badanych twierdzi, że osoba ta obecnie pracuje za granicą, 8% – że pracowała, ale już wróciła, a pozostali (1%) przyznają, że wyjechała i bezskutecznie poszukiwała lub ciągle poszukuje pracy za granicą.

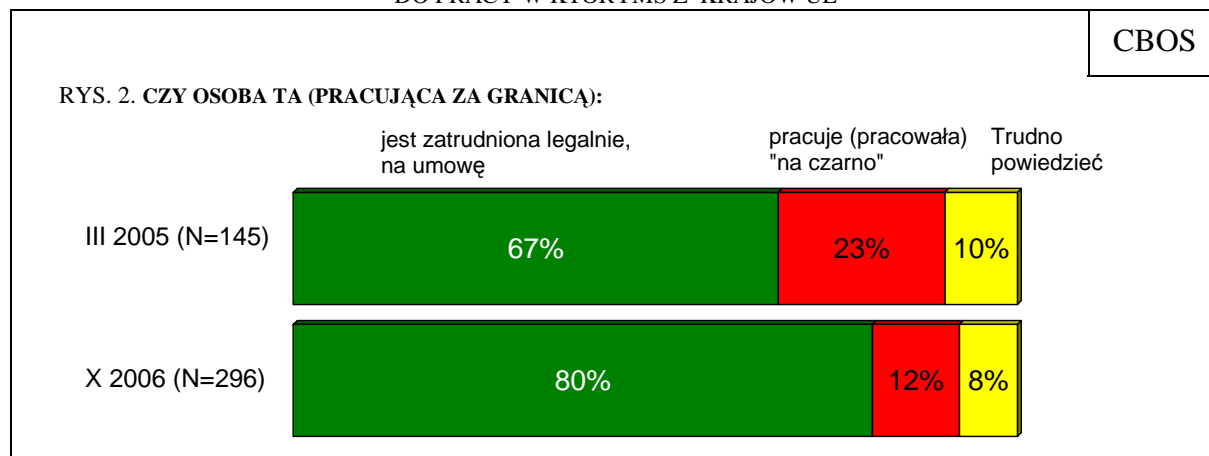
Z deklaracji respondentów wynika, że w pierwszych miesiącach po wejściu Polski do Unii Europejskiej najwięcej osób wyjeżdżało w poszukiwaniu pracy do Niemiec. Obecnie zdecydowanie najczęstszym kierunkiem migracji zarobkowych Polaków jest Wielka Brytania. Popularność tego kraju jako rynku pracy zwiększyła się w ciągu ostatniego półtora roku ponad dwukrotnie. Już niemal co drugi respondent deklarujący, że ktoś z jego najbliższej rodziny wyjechał do pracy w którymś z krajów członkowskich, wymienia Wielką Brytanię jako miejsce pobytu tej osoby. Choć zainteresowanie pracą w Niemczech zmniejszyło się, nadal pozostaje ono znaczne. Według uzyskanych deklaracji, co piąta osoba, która wyjechała za granicę w poszukiwaniu pracy, wybrała Niemcy. Stosunkowo dużo Polaków znalazło się także w Irlandii, we Włoszech oraz w Holandii.

Tabela 1

Do którego z krajów Unii Europejskiej wyjechała (do pracy) ta osoba?	Odpowiedzi respondentów deklarujących, że ktoś z ich najbliższej rodziny wyjechał do pracy w którymś z krajów UE	
	III 2005 (N=157)	X 2006 (N=305)
	w procentach	
Wielka Brytania	21	45
Niemcy	28	21
Irlandia	7	9
Włochy	11	7
Holandia	7	5
Hiszpania	3	3
Francja	5	2
Szwecja	4	2
Grecja	3	2
Belgia	6	1
Austria	3	1
Dania	0	1
Inne państwa/odpowiedzi	4	1
Trudno powiedzieć	0	1

Znoszenie ograniczeń w zatrudnianiu obywateli nowych państw unijnych oraz zwiększenie się migracji zarobkowej do krajów, w których można swobodnie podejmować pracę, przyczynia się do tego, że Polacy pracujący za granicą coraz częściej są zatrudniani legalnie. O ile półtora roku temu – jak wynika z relacji ich krewnych – legalnie zatrudnionych było dwie trzecie Polaków pracujących za granicą (67%), o tyle obecnie ich liczba wzrosła do 80%. Grupa pracujących „na czarno” zmniejszyła się w tym okresie z 23% do 12%.

ODPOWIEDZI RESPONDENTÓW DEKLARUJĄCYCH, ŻE KTOŚ Z ICH NAJBLIŻSZEJ RODZINY WYJECHAŁ DO PRACY W KTÓRYMŚ Z KRAJÓW UE

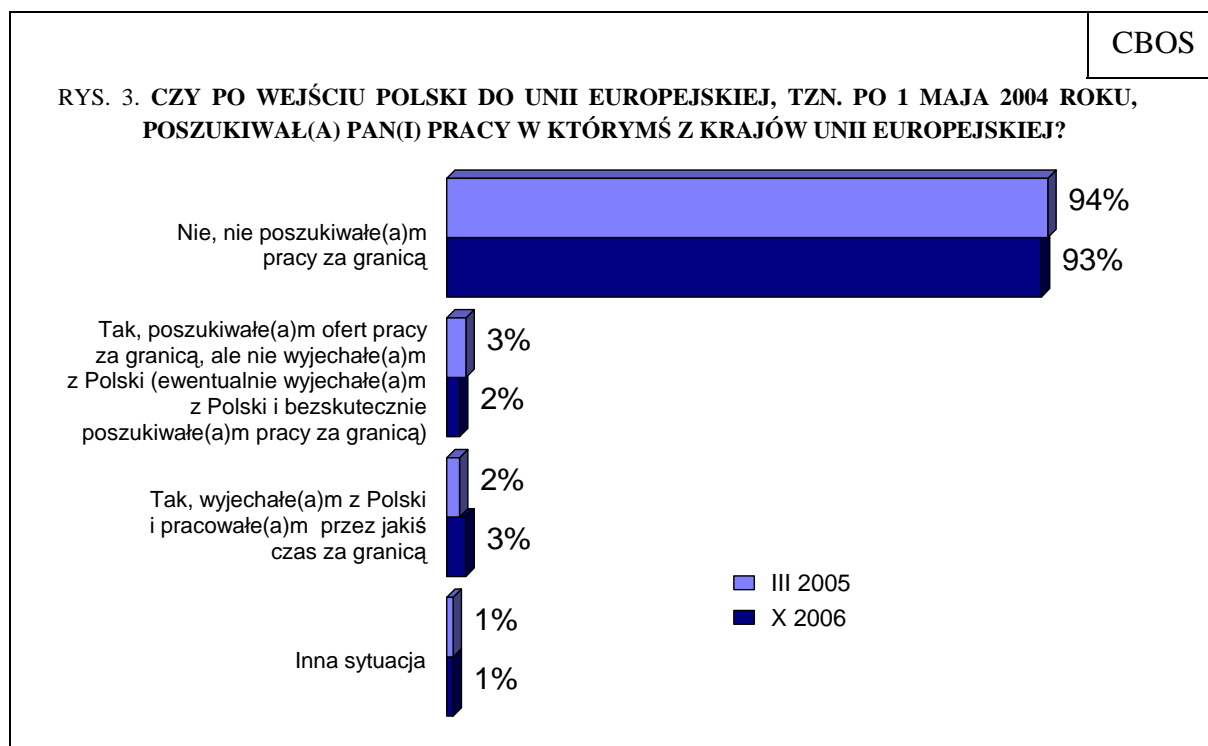

Można przypuszczać, że odsetek Polaków zatrudnionych nielegalnie w państwach Unii Europejskiej jest większy, niżby to wynikało z zebranych deklaracji. Część respondentów nie chciała zapewne ujawniać rzeczywistej sytuacji zawodowej swoich krewnych. Można przyjąć, że przynajmniej co ósma osoba pracująca w krajach Unii Europejskiej jest zatrudniona nielegalnie. Niezależnie od tego, jak wiarygodne są informacje zebrane od naszych respondentów, i od tego, jaka rzeczywiście jest skala nielegalnej pracy Polaków w krajach Unii Europejskiej, z całą pewnością można powiedzieć, że maleje odsetek naszych rodaków pracujących w państwach UE „na czarno”.

OSOBISTE DOŚWIADCZENIA ZWIĄZANE Z PRACĄ LUB POSZUKIWANIEM PRACY W KRAJACH UE

Wśród ankietowanych są także tacy, którzy sami pracowali lub bezskutecznie poszukiwali pracy za granicą po wejściu Polski do Unii Europejskiej. Zatrudnienie w którymś z państw unijnych po 1 maja 2004 roku deklaruje 3% badanych, natomiast 2% ma za sobą bezowocne, jak dotychczas, poszukiwania ofert pracy w krajach Unii Europejskiej. W porównaniu z marcem 2005 roku zmalała liczba badanych deklarujących bezskuteczne starania o pracę w Unii Europejskiej, wzrosła natomiast liczba osób, które pracowały za granicą, ale już wróciły do kraju.

Osobiste doświadczenia związane z pracą za granicą po rozszerzeniu Unii Europejskiej mają przede wszystkim robotnicy wykwalifikowani: aż 12% z nich deklaruje, że po 1 maja 2004 roku pracowali przez jakiś czas w którymś z krajów unijnych. Stosunkowo często pracowali lub bezskutecznie próbowali znaleźć pracę w Unii ludzie młodzi – od 18 do 24 roku życia (odpowiednio 8% i 7%) oraz nieco starsi, od 25 do 34 roku życia (7% i 4%). Doświadczenie pracy w którymś z krajów Wspólnoty po akcesji ma za sobą także 7% bezrobotnych.

W marcu ubiegłego roku aż połowa osób deklarujących, że po wejściu Polski do Unii Europejskiej pracowały lub poszukiwały pracy w którymś z jej krajów członkowskich, podawała, że znalazła lub próbowała znaleźć zatrudnienie w Niemczech. Obecnie odsetek Polaków, którzy mają za sobą pracę lub starania o pracę w tym kraju, jest wyraźnie niższy, choć nadal większy niż odsetek zatrudnionych lub poszukujących zajęcia w innych krajach. W Niemczech pracowało lub starało się o pracę 29% spośród osób deklarujących, że po 1 maja 2004 roku znalazły lub próbowały znaleźć zatrudnienie w Unii Europejskiej. Tylko niewiele mniej osób już pracowało lub poszukiwało pracy w Wielkiej Brytanii (25%). Stosunkowo często celem zrealizowanych lub planowanych wyjazdów były Włochy i Holandia.

Tabela 2

W jakim kraju pracował(a) Pan(i) lub próbował(a) Pan(i) znaleźć pracę?*	Odpowiedzi respondentów deklarujących, że pracowali lub poszukiwali pracy w którymś z krajów UE	
	III 2005 (N=51)	X 2006 (N=56)
	w procentach	
Niemcy	50	29
Wielka Brytania	27	25
Włochy	12	11
Holandia	9	10
Irlandia	11	5
Szwecja	3	5
Austria	0	5
Hiszpania	6	4
Belgia	0	3
Cypr	0	3
Grecja	4	2
Francja	2	2
Dania	0	2
Finlandia	0	2
Trudno powiedzieć	2	0

Odpowiedzi nie sumują się do 100%, ponieważ respondenci mogli wymienić więcej niż jeden kraj

PLANY DOTYCZĄCE PRACY ZA GRANICĄ

Plany Polaków dotyczące wyjazdu do pracy za granicą zostały już w znacznej mierze zrealizowane. Krótco przed wejściem Polski do Unii Europejskiej – w lutym 2004 roku – zainteresowanie pracą w Unii wyrażało ogółem 32% badanych, w tym 18% deklarowało, że będzie się starać o zatrudnienie w którymś z jej krajów. Niemal rok po akcesji odsetek osób zainteresowanych podjęciem pracy w Unii był już wyraźnie mniejszy. Obecnie po dwóch i pół roku członkostwa zainteresowanie zatrudnieniem za granicą jeszcze się zmniejszyło. Starania o pracę w krajach UE zapowiada 11% badanych, a dalsze 6% oczekuje ewentualnie propozycji pracy.

Znaczna część osób planujących jeszcze przed akcesją zagraniczne wyjazdy zarobkowe wyjechała już z Polski, w związku z czym grupa mająca takie plany istotnie zmalała.

Tabela 3

Czy obecnie jest Pan(i) zainteresowany(a) podjęciem pracy na terenie któregoś z państw UE?*	Wskazania respondentów według terminów badań					
	V '00	V '01	II '03	II '04	III '05	X '06
	w procentach					
Tak, jestem [był(a)bym] zainteresowany(a) i na pewno będę się o to starał(a)	13	13	11	10	6	6
Tak, jestem [był(a)bym] zainteresowany(a) i prawdopodobnie będę się o to starał(a)	7	10	10	8	8	5
Tak, był(a)bym zainteresowany(a), jeśli dostał(a)bym taką propozycję, ale sam(a) nie zamierzam się o to starać	15	14	14	14	6	6
Trudno powiedzieć, jeszcze nie wiem	12	17	12	14	6	6
Nie, raczej nie jestem [był(a)bym] zainteresowany(a)	21	15	18	18	23	23
Nie, na pewno nie jestem [był(a)bym] zainteresowany(a), nawet jeśli dostał(a)bym taką propozycję	32	31	35	36	51	54

* Do roku 2004 pytanie zadawano w wersji: *Czy Pan(i) osobiście był(a)by zainteresowany(a) podjęciem pracy na terenie któregoś z państw Unii Europejskiej po przystąpieniu Polski do tej organizacji?*

Zainteresowanie podjęciem pracy w Unii Europejskiej wiąże się przede wszystkim z wiekiem oraz sytuacją zawodową. Do grup, którym najbardziej zależy na znalezieniu zatrudnienia w jednym z państw UE, należą ludzie młodzi. Podjęcie działań w tym kierunku deklaruje 32% badanych do 24 roku życia, w tym 21% zapowiada to w sposób zdecydowany. Starania o pracę zamierza podjąć ogółem niemal jedna trzecia uczniów i studentów (31%), w tym 18% można zaliczyć do najbardziej zdeterminowanych. W ciągu ostatniego półtora roku zmniejszył się odsetek ludzi młodych (w tym także uczniów i studentów) zapowiadających starania o pracę w UE, jednak ci, którzy zamierzają je podjąć, deklarują to w sposób bardziej zdecydowany.

Deklaracje podjęcia starań o znalezienie pracy za granicą maleją wraz z wiekiem. Wśród osób od 25 do 34 roku życia składa je 18%, wśród mających od 35 do 44 lat – 11%, a w grupie badanych od 45 roku życia już tylko nieliczni. Wśród ankietowanych w wieku średnim (od 35 do 44 lat) stosunkowo najwięcej jest osób, które deklarują, że byłyby zainteresowane pracą w UE, jeśli dostałyby taką propozycję, jednak same nie zamierzają się starać o zatrudnienie za granicą (12%).

Do osób wyrażających ponadprzeciętne zainteresowanie podjęciem pracy w UE należą robotnicy. Poszukiwanie pracy za granicą zapowiada 20% robotników wykwalifikowanych oraz 22% robotników niewykwalifikowanych. Starania o znalezienie zatrudnienia nieco częściej niż przeciętnie zamierzają podejmować także bezrobotni (20%). Stosunkowo

najbardziej zainteresowane pracą w UE wyrażają osoby najlepiej wykształcone, przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji oraz właściciele firm.

Respondentów, którzy zadeklarowali, że są zainteresowani podjęciem pracy w którymś z krajów unijnych (zamierzają się o to starać lub biorą pod uwagę taką ewentualność, jeśli otrzymaliby stosowną propozycję), poprosiliśmy o sprecyzowanie swoich planów i określenie: gdzie, jak długo i na jakich warunkach są gotowi się zatrudnić.

W ciągu ostatniego półtora roku zaszły wyraźne zmiany w preferencjach dotyczących miejsca pracy – wyraźnie wzrosła atrakcyjność Wielkiej Brytanii jako rynku pracy, zmalała natomiast atrakcyjność Niemiec. Zmiany te są kontynuacją trendów obserwowanych już w latach ubiegłych. O ile jeszcze w marcu 2005 roku osoby zainteresowane podjęciem pracy w którymś z krajów UE najczęściej deklarowały, że chciałyby znaleźć zatrudnienie w Niemczech, o tyle obecnie zdecydowanie najczęściej deklarowanym celem planowanych wyjazdów jest Wielka Brytania (39%). Niemcy, które znalazły się na drugiej pozycji, wymieniło o połowę mniej osób zainteresowanych pracą w UE (20%).

Tabela 4

W jakim kraju Unii Europejskiej chciał(a)by Pan(i) pracować?	Odpowiedzi respondentów deklarujących, że na pewno lub prawdopodobnie spróbują podjąć pracę w którymś z krajów UE, a także tych, którzy przyjęliby taką propozycję			
	V 2001 (N=379)	II 2004 (N=326)	III 2005 (N=200)	X 2006 (N=164)
	w procentach			
Wielka Brytania	9	17	27	39
Niemcy	48	36	32	20
Irlandia	0	3	6	15
Holandia	4	5	6	4
Hiszpania	2	4	4	4
Francja	9	8	5	3
Włochy	5	5	5	3
Szwecja	5	6	3	2
Austria	5	1	1	2
Belgia	1	2	3	1
Dania	2	3	1	1
Finlandia	0	0	1	1
Grecja	0	0	1	1
Czechy	-	-	0	1
Inne państwa/odpowiedzi	1	4	2	1
Trudno powiedzieć	8	7	5	4

Drugim – obok Wielkiej Brytanii – krajem, którego atrakcyjność wśród Polaków w ciągu ostatniego półtora roku wyraźnie wzrosła, jest Irlandia. Chciałoby tam pracować już 15% Polaków zainteresowanych zatrudnieniem za granicą.

Mimo ułatwień w dostępie do rynków pracy niektórych innych krajów unijnych, takich jak: Hiszpania, Portugalia, Grecja, Finlandia czy Włochy, zainteresowanie wyjazdem do nich nie wzrosło w ciągu ostatnich kilkunastu miesięcy.

Podobnie jak w latach ubiegłych większość osób zainteresowanych zatrudnieniem w którymś z krajów unijnych chciałaby wyjechać jedynie na pewien czas – najczęściej wskazywano terminy od pół roku do dwóch lat (łącznie 39%). Zmalało zainteresowanie wyjazdami krótszymi – do sześciu miesięcy (z 26% do 19%), a także dłuższymi niż dwa lata (z 16% do 8%).

Na wyjazd na stałe do któregoś z krajów Unii Europejskiej zdecydowałoby się 17% respondentów zainteresowanych pracą na jej obszarze (o 3 punkty więcej niż w roku ubiegłym).

Część osób (11%) deklaruje, że chciałaby mieszkać w Polsce i jedynie dojeżdżać do pracy za granicą.

Tabela 5

Jak długo chciał(a)by Pan(i) tam pracować?	Odpowiedzi respondentów deklarujących, że na pewno lub prawdopodobnie spróbują podjąć pracę w którymś z krajów UE, a także tych, którzy przyjęliby taką propozycje			
	V 2001 (N=379)	II 2004 (N=326)	III 2005 (N=200)	X 2006 (N=164)
	w procentach			
Do około dwóch miesięcy	4	7	8	4
Od dwóch do sześciu miesięcy	11	12	18	15
Od sześciu miesięcy do roku	14	16	11	19
Od roku do dwóch lat	16	15	17	20
Ponad dwa lata	12	11	16	8
Chciał(a)bym pracować tam na stałe i tam zamieszkać	13	17	14	17
Chciał(a)bym pracować w Unii Europejskiej, ale mieszkać w Polsce	25	21	12	11
Trudno powiedzieć	5	2	4	6

Oczekiwania płacowe Polaków zainteresowanych podjęciem pracy za granicą są obecnie nieco większe niż półtora roku temu. W marcu ubiegłego roku przeważały liczebnie osoby gotowe pracować za mniej niż 5000 zł miesięcznie. Obecnie 51% zainteresowanych podjęciem pracy w UE oczekiwałoby wyższych zarobków. Za mniejszą kwotę zgodziłoby się pracować 42% badanych z tej grupy.

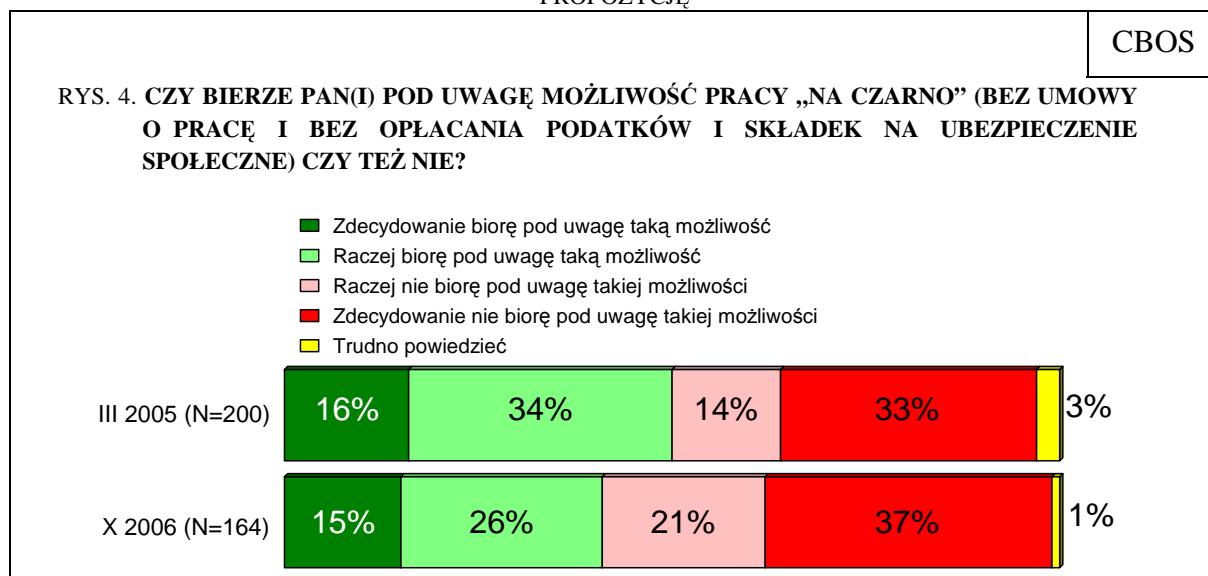
Najwięcej osób chciałoby zarabiać w granicach od 5000 zł do 6999 zł (33%) lub od 3000 zł do 4999 zł (31%). Średnia wysokość oczekiwanej płacy jest obecnie wyższa niż przed rokiem i wynosi około 5200 zł.

Tabela 6

Ile musiałyby wynosić miesięczna płaca, żeby zdecydował(a) się Pan(i) na wyjazd do pracy za granicę?	Odpowiedzi respondentów deklarujących, że na pewno lub prawdopodobnie spróbują podjąć pracę w którymś z krajów UE, a także tych, którzy przyjęliby taką propozycję			
	V 2001 (N=379)	II 2004 (N=326)	III 2005 (N=199)	X 2006 (N=163)
	w procentach			
Poniżej 3000 zł	17	17	10	11
3000 – 4999 zł	30	35	41	31
5000 – 6999 zł	31	28	28	33
7000 zł i więcej	20	17	14	18
Trudno powiedzieć	2	3	7	8
Średnia (w zł)	5155	5078	4967	5220

Polacy zainteresowani podjęciem pracy w innych krajach Unii Europejskiej mają nie tylko większe niż dotychczas wymagania finansowe. Są oni także coraz mniej chętni, aby pracować za granicą bez umowy o pracę. O ile jeszcze półtora roku temu co druga osoba brała pod uwagę możliwość zatrudnienia „na czarno”, o tyle obecnie ewentualność taką dopuszcza 41% badanych. Większość (58%) jest zainteresowana wyłącznie podjęciem legalnej pracy.

ODPOWIEDZI RESPONDENTÓW DEKLARUJĄCYCH, ŻE NA PEWNO LUB PRAWDOPODOBNIENIE
SPRÓBUJĄ PODJAĆ PRACĘ W KTÓRYMŚ Z KRAJÓW UE, A TAKŻE TYCH, KTÓRZY PRZYJĘLIBY TAKĄ
PROPOZYCJĘ

Z naszych badań wynika, że skala migracji zarobkowej do krajów Unii Europejskiej jest znaczna. W ciągu ostatniego półtora roku wyjazdy w tym celu do krajów Wspólnoty wyraźnie się nasiliły. W tym czasie podwoił się odsetek respondentów deklarujących, że ktoś z ich najbliższej rodziny po 1 maja 2004 roku wyjechał do pracy za granicę. Już niemal co trzeci badany przyznaje, że ma wśród swoich najbliższych osobę, która po przystąpieniu Polski do UE podjęła pracę w którymś z jej krajów członkowskich. Większość z tych, którzy po integracji z Unią wyjechali do pracy za granicę, nadal tam pracuje. W związku z tym, że część Polaków zrealizowała już swoje plany dotyczące wyjazdu do pracy za granicę, w ciągu ostatnich kilkunastu miesięcy nieco zmniejszył się odsetek osób zamierzających zabiegać o zatrudnienie w krajach Unii. Starania takie zapowiada 11% badanych, wśród nich głównie ludzi młodzi. Wraz z upływem czasu rosną także wymagania potencjalnych migrantów – ponad połowa z nich oczekuje płacy powyżej 5000 zł i jest zainteresowana wyłącznie podjęciem legalnej pracy.

Zmieniają się także kierunki migracji zarobkowych Polaków. Jeszcze półtora roku temu Polacy pracowali i poszukiwali pracy przede wszystkim w Niemczech, obecnie zdecydowanie najczęściej wybierają Wielką Brytanię.

Opracowała
Beata ROGUSKA